

Wprowadzenie

Wspólnie podzielany światopogląd jest niewątpliwie jednym z podstawowych czynników bezpośrednio wpływających na konsolidację ruchu *Road Protesters*. Ma on też niewątpliwy wpływ na cele, założenia oraz sposób działania ekologów.

Światopogląd Road Protesters

Termin ekologia głęboka po raz pierwszy pojawił się w artykule norweskiego filozofa Arne Naessa pt. *The Shallow and the Deep, Long-Range Ecology Movement* z 1973 roku. Od tego czasu doktryna głębokiej ekologii stała się podstawową ideą spajającą radykalny ruch ekologiczny. Korzenie głębokiej ekologii wywodzą się z wielu tradycji i kierunków filozoficznych: z filozofii wieczystej, naturalistycznej tradycji literackiej, ekologii naukowej, tzw. „nowej fizyki”, z niektórych źródeł chrześcijańskich, mądro-

ści ludów pierwotnych oraz z tradycji duchowych Wschodu, a szczególnie buddyzmu i taoizmu.

Filozofia głębokiej ekologii kładzie nacisk na całościowe podejście do środowiska naturalnego oraz do miejsca w nim człowieka. Tym samym pozostaje w opozycji do tak zwanej ekologii płytkiej (*shallow*) – antropocentrycznej, która postrzega człowieka jako istotę stojącą ponad naturą, będącą zarazem źródłem wszelkich wartości, a naturze przypisuje jedynie wartości instrumentalne lub użytkowe.

W przeciwieństwie do ekologii płytkiej, głęboka ekologia nie oddziela człowieka od środowiska naturalnego. Nie postrzega świata jako zbioru wyizolowanych obiektów. Postrzega go jako sieć zjawisk wzajemnie ze sobą powiązanych i współzależnych. Mowa tu o tak zwanym biocentryźmie. Doktryna sformułowana przez Naessa nadaje wartość nie tylko wszystkim żywym istotom, lecz także jej nieożywionym elementom: „wszystkim składnikom biosfery przyznaje się prawo do życia, rozwoju oraz osiągnięcia własnych indywidualnych form wzrostu i samorealizacji [...]”.¹⁴ Według głębokiej ekologii, człowiek jest jedynie „zwykłym członkiem” biotycznej społeczności i nasza arogancja w stosunku do tej społeczności zagraża nie tylko nam, ale wszystkiemu, co żyje – „wyrządzając bowiem szkodę pozostałej części Natury, wyrządzamy szkodę sobie samym”.¹⁵ Dlatego głęboka ekologia odrzuca

14. Bill Devall,
George Sessions,
Ekologia głęboka.
*Życie w przekonaniu, iż
natura coś znaczy*,
Pusty Obłok,
Warszawa 1994, s. 16.

15. Tamże, s. 16.

antropocentryzm i związany z nim paradygmat potwierdzający naczelną rolę człowieka na Ziemi. Widzi w nim przyczynę wszelkich kryzysów ekologicznych i społecznych. Krytykuje też nadanie szczególnej wartości technologii, która jest podstawowym czynnikiem destruktywnie działającej na ekosystem. Tym samym neguje oświeceniową doktrynę nieuchronnego „postępu” mającą być gwarantem dostatku oraz szczęścia ludzkiego bytu.

Pojęcie „ducha ludzkiego” jest rozumiane jako rodzaj świadomości, w której jednostka czuje się związana z kosmosem jako całością: „jesteśmy częścią krajobrazu lub ekosystemu, ponieważ piękno i złożoność krajobrazu objawia się także w nas [...] musimy zgodzić się z tym, że świat jest istotą, częścią naszego własnego ciała”.¹⁶ Przyjmując takie założenia, świadomość ekologiczna staje się duchową w swej najgłębszej istocie. Nowa etyka ekologiczna jest zakorzeniona w duchowości – tak twierdzą wyznawcy głębokiej ekologii.

W roku 1976 Arne Naess opublikował kolejną książkę pod tytułem *Ecology, Community and Lifestyle*, w której precyzuje termin głębokiej ekologii. Swoją filozofię wywodzi z pięciu tradycji myśli filozoficznych: umiłowania dzikości oraz sprzeciwu wobec antropopresji – zawartą w postulatach Henryego Davida Thoreau, Johna Muira i Johna Stuarta Milla; druga opiera się na ekologicznej perspektywie

16. Paul Shepard,
Ecology and Man,
w: P. Shepard, D. McKinley,
The Subversive Science, M.A.
Houghton Mifflin, Boston
1969, s. 40.

zaczerpniętej z naukowego rozumienia roli człowieka oraz degradacji środowiska naturalnego, sformułowanych przez Georga Perkinsa Marscha, Aldo Leopolda oraz Rachel Carson; trzecia to ekocentryczne wizje krytyki społeczeństwa, zawarte w publikacjach Paula Sheparda, Garyego Snydera, Edvarda Abbeya. Czwartym postulatem jest zaproponowane przez Gandhiego zjednoczenie wszystkich form życia poprzez działanie odzęgające się od przemocy. Piąty bezpośrednio odwołuje się do tradycji filozoficznej i nawiązuje do postulatów sformułowanych przez Spinozę, mówiących o tym, iż jednostka ludzka powinna być świadoma własnych działań, które powinny być zgodne z wyznawanymi przez nią priorytetami życiowymi, realizowanymi w codziennym życiu.

W książce tej zawarta zostaje również tak zwana platforma głębokiej ekologii – *Deep Ecology Platform*, będąca swoistym dekalogiem ekologicznym:

- „1. Jako że istnienie i rozkwit wszelkich form życia na ziemi (*human, non-human*) stanowi wartość oczywistą i równorzędną, relacja człowiek – natura winna podlegać relacji partnerstwa i symbiozy, nie zaś opierać się nadzędności jednego z czynników.
2. Bogactwo i różnorodność form życia na Ziemi jest wartością samą w sobie.
3. Ludzie nie mają prawa do redukcji tego bogactwa i zróżnicowania, poza

zaspokojeniem podstawowych potrzeb życiowych.

4. Obecnie obserwujemy zbyt znaczny wzrost ingerencji człowieka w świat przyrody.

5. Harmonia i równowaga w naturze zaburzona jest przez niewspółmiernie wysoki przyrost populacyjny. Obecny stan natury wymaga zmniejszenia się ludzkiej populacji. Umożliwi to uzyskanie równowagi między naturą a kulturą oraz rozkwit obydwu czynników w takim samym stopniu, bez dominacji jednego kosztem drugiego.

6. Aby dokonały się korzystne zmiany w standardzie życia, wymagane są modyfikacje strategii politycznych, a co za tym idzie – zmiany struktur ekonomicznych, technologicznych czy wreszcie ekonomicznych.

7. Głęboka ekologia podkreśla potrzebę uwzględniania przede wszystkim wartości, jaką jest jakość życia, nie zaś permanentnego podnoszenia jego standardu. Należy zatem właściwie odczytywać znaczenie słów *duży* i *wspaniały*, zdając sobie sprawę, iż nie są to synonimy.

8. Osoby, które identyfikują się z powyższymi założeniami zobowiązane są do bezpośredniego bądź pośredniego wdrażania ich w życie”¹⁷

17. Arne Naess, *Ecology, Community and Lifestyle*, CUP, Cambridge 1989, s. 29.

Sformułowana w ten sposób „nowa etyka”, deprecjonująca naczelną pozycję człowieka w świecie, stała się drogowskazem dla współczesnych ruchów ekologicznych.

Związek człowieka z kulturą i naturą od początku istnienia ruchu ekologicznego stanowił jedno z najważniejszych rozważań filozoficznych. Występuje w nich wyraźna negacja kultury opartej na euroamerykańskim wzorcu zachowania, nadającym wartość konsumpcyjnemu stylowi życia. To on według zwolenników tej filozofii, jest bezpośrednią przyczyną bezpośredniego zagrożenia stanu natury.

Wyznawcy nowej etyki niejednokrotnie odwołują się do kultur pierwotnych, nieskażonych cywilizacją, jako istniejącego wzorca prawidłowej współegzystencji człowieka i natury. Mowa tu o tzw. micie „dobrego dzikusa”, który obok głębokiej ekologii jest głównym źródłem ideologii współczesnych wojowników ziemi.

Wspominając o światopoglądzie, zwróćmy uwagę na kulturę duchową *Road Protesters* ściśle związaną z wiarą wywodzącą się z kultuwowania sił natury. Warta przybliżenia jest również symbolika, do której odwołują się brytyjscy ekolodzy.